

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm LXI. Cum speciali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

pellatum, cesset à grauamine, seu illud reuocet, cessare debet appellatio. Consequenter Iudex in causa procedere potest. Et procedit hæc Regula, cessante causa &c. si causa, propter quàm actus fit, aliùsve effectus sequitur, vnica fit, seu adæquata, sin autem duæ causæ, & vna cessante altera non cesset, tunc distinguendum, num vna sufficiat ad effectum producendum, aut sustinendum; hoc casu subsistit actus seu effectus, §. *affinitatis institut. de nuptiis*. vbi rubrica ait: si duæ sint rationes eiusdem dispositionis, & vna cesset, alterâ manente, consistit dispositio, an verò vna illa causa, quæ remanet, non sufficiat, tunc actus seu effectus corrui, vti docui *l. 1. ff. 4. c. 22. n. 23.*

Adverte autem sermonem tantùm esse de appellatione à grauamine, seu interlocutoria, at verò definitiuâ sententiam Iudex ordinariè reparare, aut reuocare non potest, quia siue benè, siue malè iudicârit, officio functus est. *l. Iudex ff. de sent. & rejud.*

Nôr. II. Non tantùm appellari potest à sententia Iudicis interlocutoria, sed etiam à comminatione grauaminis inferendi per jurisdictionem: v. g. si comminetur Iudex capturam, aut torturam.

2. His adde quòd in quibusdam casibus etiam post sententiam definitiuam latam Iudex cognoscere, aut reuocare possit, quos leges apud Bald. *l. 1. c. sententiam rescind. non posse, Alexand. de Nauo. hinc n. 23.* 1. Si notoriè constet de iniustitia sententiæ, aut ex partitis confessione, secundùm doctrinam Innoc. in cap. *Quia pleriq. n. 3. de immunit. Ecclesiarum*. Ratio est, quia si notum est, aut in confesso, sententiam esse iniustam, non potest eius executionem petere is, pro quo lata est, sed neque ipsemet Iudex eam exequi poterit, quia iniustitiam suam magis auget & confirmaret. Vide *c. Cum inter. 13. de rejudic.*

2. In causis criminalibus, matrimonij, aliisque, in quibus ob peccati periculum sententia non potest transire in rem iudicatam, Iudex malè à se latam sententiam retractare debet. *c. Lator. 7. c. Cõsanguinei. 9. de re judic.*

3. Sententia retractari potest per viam restitutionis in integrum. *l. Divm. 33 ff. de re jud. c. 1. de in integrum restit. in 6.*

4. Si sententia lata sit officio Iudicis nobili, reuocari eam posse, docet Bart. in *l. 1. §. ult. ff. de pratoria stipulat. Alex. hinc n. 45.*

CAPITVLVM LXI.

Cum speciali.

PARAPHRASIS.

Innocentius II. in Concil. Lateranensi I. præfatur quòd jam antea in Ecclesia constitutum sit, ne quis excommunicationem in aliquem, nisi præmissa competente comminatione promulget, Verùm ne hac occasione commonitus per frustratoriam recusationem, aut appellationem declinare queat, ideò statutum hoc concedit, quòd, volens Iudicem vt suspectũ recusare, coram eodem causam suspicionis explicare debeat, postea vnà cum adversario, vel si adversarium non habeat cum Iudice, consensu communi, arbitros eligere; sin autem consentire non possint, tunc vna pars vnum, altera alterum arbitrum sine malitia designet, qui de causa suspicionis cognoscat: Hi arbitri si in vnam sententiam concordare non possint tertium eligant, vt quod duo ex his tribus iudicârint, firmum sit, sciântque se ad hæc fideliter exequenda graui obligatione præcepti teneri. Si itaque causa suspicionis ac recusationis, coram arbitris legitimè probata non sit, Iudex suâ jurisdictione vtetur, sin autem probata, tunc Iudex ex consensu recusatoris, idoneæ personæ causam committat, vel ad Superiorem transmittat, vt is secundùm iura procedat, & definiat.

SUMMARIUM.

1. Excommunicatio ab homine ferri non potest in aliquem, nisi præcedente canonica monitione.
2. Et hæc trina esse debet, vel vna, saltem vt censura sit licita.
3. Iudex aut Prælatus Præcepta sua à comminatione censura non incipiat, nisi culpa aliqua vel mora satisfaciendi antecesserit, vel

vel alia rationabilis causa id exigere videatur, quo casu precipere potest in futurum sub pœna censura ipso facto incurrenda, & parere recusans in contumacia constituitur.

4. De causa recusati iudicis, non iudex ipse, sed arbitri electi cognoscunt, nisi causa sit aperte friuola.

5. Si arbitri causam recufationis iustam iudicauerint, quid tunc agendum iudici Ordinario.

Notandum I. Excommunicatio ab homine ferri non potest in aliquem, nisi præcedente Canonica monitione. c. Sacro. 48. de sent. excomm. c. Romana. 5. eod. in 6. Verum ut ex eodem cap. Romana colligitur, distinguere oportet inter culpam præteritam & præsentem & futuram, si enim v.g. Clericus alienam vxorem detinuerit ac detineat, excommunicari statim non potest, cum nondum contumax & Ecclesiæ inobediens appareat, donec admonetur, & is admonitioni parere recuset.

Debet autem monitio hæc Canonica esse trina, vel vna pro trina. cap. Constitutionem. 5. statutum. iuncta gl. verb. vna. de sent. excomm. in 6. saltem ut licite feratur excommunicatio, aliæue censura, licet nihilominus valida sit, dummodò contumacia post quamcumq; admonitionem perspecta fuerit, secundum gl. teceptam in cit. c. Sacro. verb. iusta & sumitur ex eodem cap. & citato. §. Statutum. vbi additur: si periculum in mora sit, non esse temporum interualla concedenda, sed mox, dummodò contumacia appareat, nisi iussus aliquid facere, vel à delicto abstinere, parere velit, censuram infligi posse, de quo videri potest *Suar. de censur. D. 3. S. 9. n. 4. Sayr. in Thesaur. l. c. 12. n. 18.*

Si autem ita loquamur de culpa futura, tum ex cit. c. Constitutionem. habetur, quòd Iudex, aut Prælati cauere debeat, ne præcepta sua à comminatione censuræ statim incipiat, nisi culpa aliqua, vel mora satisfaciendi antecesserit, aliæue rationabilis causa talem præcipiendi, aut vetandi modum postulare videatur, tunc poterit præcipere, aut vetare in futurum, sub pœna excommuni-

cationis, suspensionis, aut interdicti, ipso facto incurrenda, nisi hoc factum fuerit, aut nisi id omissum; tunc verò alia monitione opus non est, quia ipsum præceptum propositum homini, concessio ei temporis termino competente, intra quod deliberare, & præceptum, si velit, implere possit, sufficienter monet, hominemque obtemperare recufantem in contumacia constituit, sicuti docuit *Suar. cit. Disp. 3. §. 2. n. 5. & 10. Henriq. l. 13. c. 16. §. 3. in fin. Sayr. l. 1. thesaur. c. 12. n. 6.* Veruntamen de contumacia debet sufficienter constare, secundum doctrinam *Nauarri. in cap. Cum contingat, c. Nullitatis. 8. n. 4.* vbi ait: si Iudex præcipiat Titio, sub excommunicatione, ut pro offensa satisfaciatur intra dies octo quòd clausulam justificatoriã adijcere debeat, si te eo præcepto senseris grauatum, tunc compareas &c. secus verò dicendum, si notorie constet præceptum iuste impleri posse ac debere, tunc fieri potest cum comminatione censuræ ipso facto incurrendæ, etiam sine clausula; sed adijci solet præceptum, ut post transactum tempus aliquod compareat reus ad ostendendum se paruisse præcepto, vel si non paruit, ad videndum & audiendum se declarari incidisse in censuram.

Not. II. Si Iudex ut suspectus recusetur, non ipsemet cognoscere potest, num subit causa recufandi, sed ad hoc cognoscendum arbitri eligendi sunt, sicuti docui in *Disp. de iurisdictione concl. 37.* Intelligi autem id debet, si causa recufationis probabilis afferatur, sin autem manifestè friuola, tum Iudex eã reiicere, & nihilominus procedere potest. Veruntamen si Iudex malè declarare videatur, recufationem friuolam esse, ab eo appellari potest.

Not. III. Si arbitri causam recufationis iustam iudicauerint, tunc Iudex ordinarius (secus dicendum de delegato. cap. Iudex. 6. de offic. deleg. in 6.) litem principalem alicui, cum consensu recufatoris delegare debet, vel eundem cogere, ut in arbitros consentiat, cap. Si quis. contra. 4. de foro competente. Vel denique si isti modi non succedant, causam ad Superior em trãsmittere, prout *Imol. b b b b 3* *hiq*

hic docet. n. 12. quemadmodum monet hic Abb. n. 5. Alex. n. 12. esse hunc specialem casum, in quo Archiepiscopus circa appellationem cognoscere possit de causa subditorum Episcopi, si ipse recusatus eam ad Archiepiscopum transmittat.

S. Porro.

Si subditus comonitus, ut à delicto abstat, appellationem obiecerit, tunc si excessus eius evidentia facti, vel ipsius confessione aliòve modo manifestus est, appellationi non est deferendum, cum remedium appellationis non ad defensionem iniquitatis institutum sit, sed ad innocentiae praesidium, si excessus dubius sit, tunc appellans causam probabilem appellationis coram Iudice exponere teneatur, talem videlicet, quæ si probata fuerit, legitima reputari debeat, & tunc si adversarium habuerit, intra terminum secundum locorum distantiam, temporis qualitatem, & negotij naturam à Iudice definiendum appellationis causam prosequatur, si autem prosequi intermiserit, tum Iudex non obstante appellatione procedat, quod si autem nullo comparente adversario Iudex ex officio procedat, in hoc casu Superior ad quem appellatum causa coram ipso probata officium suum exequatur: si autem in probatione justæ appellationis appellans defecerit ad Iudicem à quo appellatum, eum remittat, qui malitiosè appellavit. Verùm hæc duæ constitutiones huius cap. ad Regulares extendi non debent propter speciales eorum observationes.

SUMMARIUM.

6. Si excessus notorius sit, non potest appellari à correctione ipsius.
7. Notorium quos modis dicatur.
8. Terminus temporis designandus secundum distantiam loci temporis, qualitatem & naturam negotij.
9. Appellatio à correctione non recipitur, nisi allegata causa probabili.

10. Si appellatum sit à Iudice ratione officij procedente, is à Iudice ad quem citari debet, ut processum suum defendat.

11. Prælati Regularis ad corripiendum procedens secundum Ordinis regulam, recusari non potest, nec ab ipso appellari.

Not. I. Si excessus seu delictum manifestum aut notorium sit, non potest appellari à commotione & correctione. Dicitur autem notorium, variis modis iuxta 6. *ult. de cohabit. Cler.* 1. Per evidentiam facti, quod nullâ transgressione celari potest. *cap. Cum olim. 24. de verb. significatione.* 2. Per confessionem Rei in iudicio. *c. Romana. 3. §. Si autem. h. t. in 6.* dummodò ita facta sit, ut excusari non possit, & in alium sensum probabiliter interpretari. *l. ult. C. de errore Advocator. c. Cum dilecti. 18. de accusationibus.* 3. Per testes idoneos, si iis nihil oppositum sit, & in causa conclusum, siquidem ex probationibus in iudicio factis notorium exurgit. *cit. c. Cum olim,* idque postquam renuntiatum & conclusum fuit, ait *gl. in c. Significaverunt. 36. verb. liquere de testibus.* 4. Per sententiam condemnatoriam, si appellatum non sit. *cit. c. ult.*

Not. II. Terminus temporis seu dilatio designanda est secundum loci distantiam, temporis qualitatem, sintne dies breves, an longi, tempestas commoda, vel incommoda, & secundum negotij naturam.

Not. III. Appellatio à correctione non recipitur, nisi allegata causa probabili. Quod si Iudex à quo dubitet, num causa justa sit, non tenetur appellationi deferre, sed nihilominus ad executionem sententiæ procedere potest, donec Iudex ad quem post appellationem receptam inhibuerit, ne exequatur. *cit. §. Sin autem.* Et tradit hic Alex. n. 7. & probatur ex hoc cap. ubi dicitur: quod appellans, ut appellationi eius deferendum sit, causam probabilem (in hoc casu correctionis) exponere debeat.

Not. IV. Si appellatum sit à Iudice ratione officij procedente, Iudex ad quem cogi-

cogniturus causam, citare debet Iudicem a quo, ut processum suum defendat, ita sumitur ex hoc cap. inuncta gloss. verb. coram, & tradit gloss. in cap. Venerabilibus. 7. verb. ab alio. de sent. excomm. in 6. Sin autem sententia, contra quam appellatum pro alio lata videlicet adversario sit, isque compareat & sententiam defendat, tunc Iudex citandus non est, nisi agatur ad puniendum ipsum secundum Glossam marginales in cit. cap. Venerabilibus. Franc. h. col. ult.

10 Not. V. Si Prælati Regularis ad corripiendum procedat secundum Ordinis Regularum, recusari non potest, nec ab ipso appellari. ita Abb. hic. n. 3.

CAPITVLVM LXII.

Cum causam.

PARAPHRASIS.

Inter Abbates & Fratres de Valle ex vna parte, & Priorem ac Canonicos de loco nouo ex altera lis erat super Ecclesia H. quam Pontifex Iudicibus delegat, delegati eandem subdelegarunt non totaliter; coram his subdelegatis Procurator Canonieorum inducias petiit ad dilatorias exceptiones offerendas, interea verò Advocatus Procuratoris in iudicio confessus est Priorem & Canonicos in pacifica possessione Ecclesie amplius 40. annis fuisse; quam confessionem Procurator eodem die, errorem corrigens, reuocauit; eò quòd intentioni suæ de exceptionibus dilatoriis, quæ ante liti contestationem opponi debent, repugnaret, sed Iudices delegati arbitantes per confessionem illam litem contestatam fuisse, partis adversariæ testes receperunt, sed & aliud grauamen iidem Iudices adiecerunt, quando examinationem testium quibusdam commiserunt, qui eandem aliis subdelegarunt, & horum ipsorum receptiones seu acta ipsi Iudices delegati approbârunt.

His intellectis Honorius III. mandat quibusdam, si ita res se habeat, uti narratum est, videlicet quòd testes recepti fuerint post revocatum errorem Advocati, ideòque lite non contestata, vel quòd Iudices delegati approbârint receptionem testium factam à subdelegatis suorum subdelegatorum (cùm tamen non nisi à Principe delegatus causam alteri subdelegare possit) quidquid post appellationem factum est, dummodò in appellatione ipsa expressum fuerit, irritum atque inane esse pronuntiant.

S V M M A R I V M.

1. Litis contestatio in iudicio fit per solam contradictionem partis adversariæ contra petitionem actoris.
2. Procurator ad litem advocatum sibi adiungere potest.
In quo uterque differat.
3. Iudex delegatus causam vel articulum cause jurisdictionalem subdelegare non potest, nisi sit delegatus Principis, secus est de nudo ministerio.

Notand. I. Litis contestatio in Iudicio fit per solam contradictionem partis adversariæ adversus petitionem actoris, uti dixi in cap. vn. de lit. contestat. cùm enim Abbas & Fratres peterent Ecclesiam alterius partis, advocatus obiecit præscriptionem, atque ita contradixit petitioni. Talis autem contradictio Procuratori adversatur, quia eius intentio erat, exceptiones dilatorias opponere, quæ ante liti contestationem, atque contradictionem circa merita causæ opponi debent.

Notand. II. Procurator ad litem Advocatum sibi adiungere potest; differt enim Advocatus à Procuratore, sicuti dixi l. 3. tr. 4. c. 16. n. 8. Quia Procurator habet mandatum ad agendum & contradicendum, quare eius confessio in Iudicio nocet principali, nisi allegato & probato errore revocetur cap. ult. de confess. sed confessio

Ad